

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ภาวะสุขภาพของประชาชนที่อพยพจากการขยายเหมืองลิกไนต์
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ผู้เขียน นายธาดา อุดมธาดา

ปริญญา สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญประภา ศิวโรจน์	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรिता วีระวัฒน์สกุล	กรรมการ
อาจารย์ ดร. เทพินทร์ พ็ชรานุรักษ์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนาครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพของประชาชนและปัจจัยที่กำหนดสุขภาพ อันเป็นผลเนื่องมาจากการขยายเหมืองลิกไนต์แม่เมาะ ทำการศึกษาในประชาชนบ้านใหม่นาแหม่ม หมู่ที่ 7 ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - สิงหาคม 2546 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 205 ตัวอย่าง โดยผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ประกอบด้วย ข้อมูลปัจจัยพื้นฐาน ภาวะสุขภาพของประชาชน และปัจจัยที่กำหนดสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้วยสถิติ Chi - square test

ผลการศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่กำหนดสุขภาพที่สำคัญ คือ ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอาชีพจากเกษตรกรรมเป็นการรับจ้างแรงงาน ด้านสังคม โครงสร้างครอบครัวมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ที่ดินทำกินด้านเกษตรกรรม มีลดน้อยลง มีความสะดวกสบายในเรื่องสาธารณูปโภคมากขึ้น และฝุ่นจากรถยนต์ รถจักรยานยนต์คือปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพมากขึ้น และด้านพฤติกรรมสุขภาพพบว่า มีการใช้สารเสพติดในกลุ่มเยาวชนเพิ่มมากขึ้น

สำหรับภาวะสุขภาพของประชาชนพบว่า ภาวะสุขภาพทางกาย มีผู้สูงอายุตายโดยไม่ทราบสาเหตุและกลุ่มวัยแรงงานตายจากอุบัติเหตุมากในช่วงแรกของการอพยพหมู่บ้าน และปัจจุบันมีประชาชนเจ็บป่วยด้วยโรคจากการทำงานมากขึ้น ภาวะสุขภาพทางจิตใจพบว่า ส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลต่อภาวะเศรษฐกิจในครอบครัว เอกสารสิทธิที่ดิน ภาวะสุขภาพทางสังคมพบว่า การไปมาหาสู่ และความสัมพันธ์ในหมู่บ้านและเพื่อนบ้านมีแนวโน้มลดลง มีกองทุนหรือองค์กรกลุ่มต่างๆ ที่ช่วยเหลือกันในหมู่บ้าน แบ่งแยกหน้าที่ของกลุ่มชัดเจนมากขึ้น ส่วนภาวะสุขภาพทางจิตวิญญาณพบว่า ความภาคภูมิใจต่อหมู่บ้านอยู่ในระดับดี โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มผู้ที่ย้ายมาใหม่ จะมีความภาคภูมิใจในหมู่บ้านที่อยู่ปัจจุบัน แต่ในกลุ่มที่ย้ายมาจากบ้านท่าปะตุ่น - นาแหมม ยังมีความผูกพันกับบ้านเดิมมากกว่า สาเหตุที่คนบางกลุ่มไม่มีความภาคภูมิใจเนื่องจากการสูญเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพพบว่า อายุและโครงสร้างครอบครัวมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพทางกาย ส่วนเพศ สถานภาพสมรสและรายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพทางจิตใจ และไม่มีปัจจัยใดมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพทางสังคม ส่วนสถานภาพสมรส การเป็นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน และการเข้าถึงบริการสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพทางจิตวิญญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

สำหรับภาวะสุขภาพและปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจะได้นำไปกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพของประชาชนที่อพยพจากการขยายเหมืองลิกไนต์แม่เมาะ และจำเป็นต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพต่อไป

Independent Study Title Health of People Being Resettled due to The Expansion of Lignite Mine, Mae Mo District, Lampang Province

Author Mr. Thada Udomthada

Degree Master of Public Health

Independent Study Advisory Committee

Assistant Professor Dr. Penprapa Siviroj	Chairperson
Assistant Professor Sarita Teerawatsakul	Member
Lecturer Dr. Thapin Patcharanurak	Member

ABSTRACT

The study explored the people's health and the health determinant factors changed due to the Mae Moh lignite mine expansion. Based on both quantitative and qualitative methods, 205 people living in Banmai Nakam Village were selected, using questionnaire while 9 people were indepth interviewed and 6 people participated in focus group discussion. Data were collected from February - August 2003. Chi - square test was used to analyze the quantitative data and the qualitative data was analyzed by using content analysis.

This study found that due to the mine expansion, some health determinant factors had changed, in particular, changes in the economic status such as having high level of income and changing occupation pattern from working on farm to being labourer in an organization. Moreover, pattern of family structure and the decline in agriculture area and pollution resulting from increasing the use of varied vehicles, were also changed. In addition, access to medical care and using drugs among teenagers were also mentioned.

In examing four dimensions of health, it was found that, in a physical dimension of health, there were an increase of a number of mortality caused by unknown cause among the

older people as well as the increase of death from vehicle accident among the adult. Moreover, the number of disease causing from working condition was also increased.

For the psychological dimension of health, most participants expressed their living in tension as a result of economical difficulties and feeling insecure since they had no legal rights in their land.

In the social dimension of health, the pattern of relationship had changed but there were a number of community organizations providing help and support.

In the spiritual dimension of health, there were self satisfaction among adulthood but they preferred elderly habitation more than new residence. Whereas, new generation or new comer preferred new residence but someone dissatisfied because of unemployment.

Health factors consisted of age and family structure showed significantly correlation with the physical dimension of health ($p < 0.05$). Furthermore, gender, married status and income affected the psychological dimension of health. Nevertheless, the social dimension of health was not affected from these factors but married status, participated groups and health service approach were significantly affected the spiritual dimension of health ($p < 0.05$).

This study can be used as guidelines for scoping and direction to health impact assessment among people in respect to expanding Mae Moh lignite mine that affected population well-being continuously with people participation.